

Tarpukario Lietuvos miesteliai ir miestelėnai

ISTORIJOS, KULTŪROS IR PAVELDO TYRIMAI

Mokslo žurnalo *Lietuvos istorijos studijos* specialus leidinys (t. 15)

Leidinio sudarytojas ir mokslinis redaktorius *dr. Salvijus Kulevičius*

Kiekvienas straipsnis vertintas dviejų recenzentų
(išskyrus piliečių mokslo straipsnius, žymėtus *)

Knygos leidybą rėmė *dr. Vidmantas Fokas, UAB „VF Projektai“*

Projekto „Lietuvos visuomenės stiprinimas pasitelkiant paveldo bendruomenes: iššūkiai ir galimybės“
(finansuota Lietuvos mokslo tarybos pagal prioritetinių mokslinių tyrimų programą „Visuomenės atsparumo
stiprinimas ir krizių valdymas šiuolaikinių geopolitinių įvykių kontekste“, projekto finansavimo
sutartis Nr. S-VIS-23-13) leidinys

Viršelyje panaudota nuotrauka: Turgus Kražių miestelio aikštėje, 1930–1939 m.,
fot. nežinomas / Lietuvos etnografijos muziejus, LLBM M 7101

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios
bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISSN 1392-0448

eISSN 1648-9101

ISBN 978-609-07-1206-1 (spausdinta knyga)

ISBN 978-609-07-1207-8 (skaitmeninis PDF)

© Straipsnių autoriai: Pijus Brazinskas, Vilma Bukaitė, Žygimantas Buržinskas, Norbertas Černiauskas,
Emilija Gedvilaitė, Lina Hall, Saulius Kaubrys, Kęstutis Kilinskas, Salvijus Kulevičius, Emilija
Kvietkuvienė, Rimvydas Laužikas, Dangiras Mačiulis, Vygantas Mažonas, Aistė Morkūnaitė-Lazauskienė,
Akvilė Naudžiūnienė, Leonas Nekrašas, Šarūnas Sabaliauskas, Skirmantė Smilingytė-Zeimienė, Rugilė
Strazdaitė, Viktorija Šimkutė, Rimvydas Tamulaitis, Dominyka Tarvydaitė, 2025

© Sudarymas: Salvijus Kulevičius, 2025

© Vilniaus universitetas, 2025

Tarpukario Lietuvos miesteliai ir miestelėnai

ISTORIJOS, KULTŪROS IR PAVELDO TYRIMAI

SUDARYTOJAS

Salvijus Kulevičius

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

2025

Vilniaus universiteto mokslo žurnalas *Lietuvos istorijos studijos*

Redaktorių kolegija

Vyriausiasis redaktorius

prof. dr. *Alfredas Bumblauskas* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Atsakingasis sekretorius

doc. dr. *Martynas Jakulis* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Nariai:

prof. dr. *Zenonas Butkus*

Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

dr. *Borys Čerkas*

Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos Ukrainos istorijos institutas (Istorija ir archeologija H 005)

prof. habil. dr. *Bogusław Dybaś*

Torunės Mikalojaus Koperniko universitetas, Lenkija / Lenkijos mokslų akademijos tyrimų centras Vienoje (Istorija ir archeologija H 005)

prof. habil. dr. *Sven Ekdahl*

Geteborgo universitetas, Švedija (Istorija ir archeologija H 005)

prof. dr. *Robert Frost*

Aberdyno universitetas, Jungtinė Karalystė (Istorija ir archeologija H 005)

dr. *Magnus Ilmjärv*

Talino universitetas, Estija (Istorija ir archeologija H 005)

dr. *Neringa Klumbytė*

Majamio universitetas, Jungtinės Amerikos Valstijos (Filosofija H 001)

prof. dr. *Mathias Niendorf*

Greifsvaldo universitetas, Vokietija (Istorija ir archeologija H 005)

prof. habil. dr. *Zenonas Norkus*

Vilniaus universitetas (Sociologija S 005)

prof. dr. *Rimvydas Petrauskas*

Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

dr. *Darius Staliūnas*

Lietuvos istorijos institutas (Istorija ir archeologija H 005)

prof. dr. *Arūnas Streikus*

Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

prof. habil. dr. *Rafał Witkowski*

Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas, Lenkija (Istorija ir archeologija H 005)

Redakcijos adresas:

Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas

Universiteto g. 7, LT-01513 Vilnius, Lietuva

El. paštas istorijos.studijos@gmail.com

<http://www.zurnalai.vu.lt/lietuvas-istorijos-studijos>

Indeksuojamas:

BASE, CEEOL, CNKI, CORE, Dimensions, DOAJ Seal, Emerging Sources Citation Index (Clarivate), EBSCO, Google Scholar, HEAL link (Hellenic Academic Libraries Link), JournalTOCs, Lituanistika, QOAM, ROAD, ScienceGate, ScienceOpen, Scilit, Scimago Journal & Country Rank, Scopus, Sherpa Romeo

Autorių teisės © 2025 Autoriai. Publikavo Vilniaus universiteto leidykla.

Tai yra atviroios prieigos žurnalas. Žurnalas platinamas vadovaujantis Kūrybinių bendrijų licencija Priskyrimas, kuri leidžia laisvai ir neribotai naudoti, kaip mano esant reikalinga, be kita ko, kopijuoti, daryti pakeitimus ir kurti išvestinius kūrinius, naudoti komerciniais ir nekomerciniais tikslais nurodant informacijos šaltinį ir autorių.

Editorial Board

Editor-in-Chief

Prof. Dr. *Alfredas Bumblauskas* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Executive Secretary

Assoc. Prof. Dr. *Martynas Jakulis* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Editors:

Prof. Dr. *Zenonas Butkus* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Dr. *Borys Čerkas* The National Academy of Sciences of Ukraine,
Institute of History of Ukraine (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Bogusław Dybaś* Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland /
Scientific Centre of the Polish Academy of Sciences in Vienna
(History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Sven Ekdahl* Göteborg University, Sweden (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. *Robert Frost* University of Aberdeen, United Kingdom (History and
Archaeology H 005)

Dr. *Magnus Ilmjärv* Tallinn University, Estonia (History and Archaeology H 005)

Dr. *Neringa Klumbytė* Miami University, United States of America (Philosophy H 001)

Prof. Dr. *Mathias Niendorf* University of Greifswald, Germany (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Zenonas Norkus* Vilnius University (Sociology S 005)

Prof. Dr. *Rimvydas Petrauskas* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Dr. *Darius Staliūnas* Institute of Lithuanian History (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. *Arūnas Streikus* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Rafał Witkowski* Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland (History and
Archaeology H 005)

Address:

Vilnius University Faculty of History
7 Universiteto St., LT-01513 Vilnius, Lithuania
E-mail: istorijos.studijos@gmail.com
<http://www.journals.vu.lt/lietuvos-istorijos-studijos>

Included in:

BBASE, CEEOL, CNKI, CORE, Dimensions, DOAJ Seal, Emerging Sources Citation Index (Clarivate),
EBSCO, Google Scholar, HEAL link (Hellenic Academic Libraries Link), JournalTOCs, Lituanistika, QOAM,
ROAD, ScienceGate, ScienceOpen, Scilit, Scimago Journal & Country Rank, Scopus, Sherpa Romeo

Copyright © 2025 Authors. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access journal distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License,
which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author
and source are credited.

TURINYS

Pratarmė	10
-----------------------	----

VIETOJ ĮVADO

Salvijus Kulevičius

Miestelietiškumo kodas: nuo pirmųjų miestelių iki nūdienos vietos bendruomenių. Savivokos ir tapatybės klausimai	16
--	----

VAIDMENYS IR ŽMONĖS

Emilija Kvietkuvienė, Rimvydas Tamulaitis

Atrandant Kražių miestelėnus: vieno namo ir vienos šeimos istorija*	62
---	----

Dangiras Mačiulis

Provincijos inteligentų vaizdinys XX a. 4 deš. lietuvių prozoje	80
---	----

Akvilė Naudžiūnienė

Savi, bet vis tiek „kiti“: tarpukario Lietuvos miestelių žydai lietuvių atmintyje	109
---	-----

Leonas Nekrašas

Tarpukario Lietuvos burmistrai: įvairovė, tendencijos, raida	124
--	-----

Viktorija Šimkutė

Vaistinė ir vaistininkas miestelyje: Juozo Piekarskio vaidmuo Nevarėnų miestelio gyvenime	143
---	-----

ERDVĖS DĖMENYS

Kęstutis Kilinskas

„Rajonas“ rugiuose: modernių kareivinių įtaka Seredžiaus miestelio infrastruktūrai ir socioekonominiam gyvenimui 1935–1940 m.	164
--	-----

Rimvydas Laužikas

Girtuoklystės vieta ar gastronomicinės kultūros erdvė? Maitinimo įstaigų komunikacija tarpukario Lietuvos žurnale <i>Moteris</i>	190
--	-----

Aistė Morkūnaitė-Lazauskienė

Lietuvos miestelių kasdienio gyvenimo teisinis reguliavimas: erdvės ir laiko aspektai tarpukariu	217
--	-----

Skirmantė Smilingytė-Žeimienė

Memorialiniai objektai tarpukario Lietuvos miesteliuose – pilietiškumo afiša	242
--	-----

Dominyka Tarvydaitė	
Skaitymo įpročio diegimas Pirmojoje Lietuvos Respublikoje: miestelių viešosios valstybinės bibliotekos.....	269

TARP ĮVYKIŲ IR KASDIENYBĖS

Vilma Bukaitė	
Nepriklausomybės šventės pradžia Lietuvos miesteliuose: 1919–1923 m.	296

Norbertas Černiauskas	
<i>Pro klebonijos langą: XX a. 3 deš. Lietuvos miestelio kasdienybė</i> kunigo akimis	323

Emilija Gedvilaitė, Emilija Kvietkuvienė	
Tarpukario Kražiai pasakotojų atsiminimuose*	340

Lina Hall	
Lietuvos miestelių spauda tarpukariu: neideologiniai moksleivių laikraščiai	353

Saulius Kaubrys	
Miestelių gyventojai renka valdžią (XX a. 2 deš. pabaiga – 3 deš. pradžia): tarp galimybių ir lūkesčių	386

Saulius Kaubrys, Pijus Brazinskas	
Nelegali medicinos praktika Lietuvos miesteliuose 1918–1940 m.: sekant šundaktarystės pėdsakais	402

Vygantas Mažonas	
Kražių miestelis tarpukariu: gyvenimas, organizacijos, asmenybės*	418

PAVELDAS

Žygimantas Buržinskas	
Lietuvos istoriniai miesteliai ir jų šiandieninės architektūrinės tapatybės problemos: Merkinės atvejis	434

Šarūnas Sabaliauskas	
Tarpukario Lietuvos miestelių gyvenamųjų namų architektūros tipologija: Kražių atvejis*	458

Rugilė Strazdaitė	
Senbuviai, <i>atėjūnai</i> ir kultūros paveldas: Lietuvos vietos bendruomenių sąveikos ir konfliktai	478

Vietovardžių rodyklė	502
-----------------------------------	-----

CONTENT

Preface	10
----------------------	----

INSTEAD OF AN INTRODUCTION

Salvijus Kulevičius

The Code of Small-Town-Dwellers: From Early Market Towns to Modern Local Communities. Issues of Self-Awareness and Identity	16
--	----

ROLES AND PEOPLE

Emilija Kvietkuvienė, Rimvydas Tamulaitis

Discovering Kražiai Residents: The Story of a House and a Family*	62
---	----

Dangiras Mačiulis

Image of Provincial Intellectuals in the 1930s Lithuanian Prose	80
---	----

Akvilė Naudžiūnienė

They are Ours, but still 'Others': Jewish People of Small Lithuanian Interwar Towns in the Memory of Lithuanians	109
---	-----

Leonas Nekrašas

Burgomasters in Interwar Lithuania: Variety, Trends, Developments	124
---	-----

Viktorija Šimkutė

Pharmacy and the Pharmacist in a Small Town: The Mission of Juozas Piekarskis in the Life of Nevarėnai	143
---	-----

DIMENSIONS OF SPACE

Kęstutis Kilinskas

'Region' in the Rye: Impact of Modern Military Barracks on Small-Town Infrastructure and Socio-Economic Life. Case Study of Seredžius in 1935–1940	164
--	-----

Rimvydas Laužikas

Place of Drunkenness or Space of Gastronomy Culture? Communication of Catering Institutions in Interwar Lithuanian Magazine <i>Moteris</i>	190
---	-----

Aistė Morkūnaitė-Lazauskienė

Legal Regulation of the Daily Life of Small Lithuanian Towns: On some Aspects of Space and Time in the Interwar Period	217
---	-----

Skirmantė Smilingytė-Žeimienė

Memorial Objects in Small Interwar Lithuanian Towns as Manifestation of Citizenship	242
--	-----

Dominyka Tarvydaitė	
Instilling the Habit of Reading in the First Republic of Lithuania: Public State Libraries in Small Towns	269

BETWEEN EVENTS AND EVERYDAY LIFE

Vilma Bukaitė	
Outset of Independence Festival in Small Lithuanian Towns: 1919–1923	296

Norbertas Černiauskas	
<i>Through the Parsonage Window: Reality of a Small Lithuanian Town in the 1920s in the Eyes of a Priest</i>	323

Emilija Gedvilaitė, Emilija Kvietkuvienė	
Interwar Kražiai in Oral Narration*	340

Lina Hall	
Interwar Printed Mass Media of Small Lithuanian Towns: Non-Ideological Small-Scale Newspapers Published by School Students	353

Saulius Kaubrys	
Small Town Residents Elect their Government (Late 1910s – Early 1920s): Between Possibilities and Expectations	386

Saulius Kaubrys, Pijus Brazinskas	
Illegal Medical Practices in Small Lithuanian Towns in 1918–1940: Following the Traces of Charlatans	402

Vygantas Mažonas	
Kražiai Market Town in Interwar Years: Life, Organizations, Personalities*	418

HERITAGE

Žygimantas Buržinskas	
Small Historic Towns in Lithuania and Issues of their Contemporary Architectural Identity: The Case of Merkinė	434

Šarūnas Sabaliauskas	
Architectural Typology of Residential Houses in Small Towns of Lithuania in the Interwar Period: The Case of Kražiai*	458

Rugilė Strazdaitė	
Old-Timers, Newcomers, and Cultural Heritage: Interactions and Conflicts in Lithuanian Local Communities	479

Index of Place Names	502
-----------------------------------	-----